

01 דצמבר 2014

לכבוד
מועצת רשות המים

הנדון: התייחסות התאחדות חקלאי ישראל לטיוטת כללי המים, תעריפי מים המסופקים ל ידי מקורות - מים לחקלאות

להלן מפורטת התייחסות התאחדות חקלאי ישראל לפרסום טיוטת "כללי המים (תעריפי מים המסופקים מאת מקורות)(תיקון מס' 2), התשע"ה-2014), בהקשר של תעריפי המים לחקלאות.

לאורך הטיעונים המפורטים, נדגיש כי אופן קביעת התעריפים על ידי רשות המים שגויה מיסודה, ממספר סיבות עיקריות, וביניהן:

- רשות המים מקנה לעצמה האפשרות לסגת ולפעול מחוץ להסכם קביעת תעריפי המים לחקלאות, כאשר היא אחד הצדדים להסכם, ומן הסתם חריגה ממנו או הפרה שלו, לא נתונה לה ללא הסדרה אחרת אך מוסכמת על כל הצדדים להסכם.
- לעומת טענות קודמות של רשות המים בדבר סבסוד החקלאות על ידי קביעת תעריף גבוה יותר לצריכה הביתית, הרי שאופן קביעת התעריפים מעמיס על החקלאות עלויות לא לה, והכל בכדי להקל על מחירי המים הביתיים.
- הדבר אף מביא לאבסורד של קביעת מחיר יעד לחקלאות הגבוה בהרבה מהתעריף אותו ישלם המגזר הביתי. זאת בידיעה ברורה שאך מעט מאוד מההשקעות במשק המים בשנים האחרונות הופנה לשיפור, פיתוח או שמירת הקיים לאספקת המים במגזר החקלאי. ובנוסף, הרשות עצמה מחייבת את חברת מקורות באמות מידה גבוהות בהרבה בעת אספקת המים הביתיים (ובצדק) לעומת האספקה למגזר החקלאי – דבר הגורר עלויות בהתאם.
- רשות המים איננה נותנת דעתה על השפעת התעריפים הגבוהים שהיא גוזרת לחקלאות על ביקושי המים על ידי מגזר זה, וכיצד ירידה דרמטית שלהם תשפיע על משק המים כולו. מחקר המתבצע כעת בפקולטה לחקלאות של האוניברסיטה העברית, מצביע על ירידת ביקוש משמעותית מאוד ברמות המחירים הנקטות על ידי רשות המים. אנו ממליצים לחברי המועצה, הגם שאינם מופקדים על גורל החקלאות בישראל, לשקול השפעות משנה של הפגיעה בה על משק המים.

בנוסף, ברצוננו להדגיש, לגבי כלל התעריפים הנקבעים לחקלאות, שכל ירידה שתחול בהוצאות המוכרות של חברת מקורות בשנת 2015 והשנים הבאות מכל סיבה שהיא, צריכה לבוא לביטוי גם בקביעת תעריפי המים לחקלאות, ולא רק לשמש מנוף להוזלת המים הביתיים.

1. תעריף מים שפירים

- 1) טיוטת הכללים מצביעה על תוספת תעריף ותעריפים של:
 $0.21 \text{ שקל/מ"ק} + \text{בשנת } 2015 = 2.36 \text{ שקל/מ"ק}$
 $0.42 \text{ שקל/מ"ק} + \text{בשנת } 2016 = 2.78 \text{ שקל/מ"ק}$
 $0.63 \text{ שקל/מ"ק} + \text{בשנת } 2017 = 3.41 \text{ שקל/מ"ק}$
- 2) תוספת התעריף לשנת 2015 בגובה 0.21 שקל/מ"ק, כוללת מדרגת ייקור שיטית מתוך שבע של חתירה למחיר יעד של 2.44 שקל/מ"ק שנקבע בהסכמה ביולי 2010, עוד 0.04 שקל/מ"ק בגין המעבר לתעריף אחיד, וכן עוד 0.04 שקל/מ"ק שאמורים לאותת על מחיר יעד גבוה יותר מזה הנקוב כעת. מתווה ייקור זה לשנת 2015, הוצע על ידי משרד החקלאות וכולל חיוב במסגרת דיון לחודשים הבאים בדבר מחירי היעד העתידיים של המים השפירים לחקלאות.
- 3) הסכמתנו לייקור זה קשורה לכך ש –
 - מרביתנו מורכבת מהתחייבויות קודמות.
 - חיוב קיום דיוני המשך לגבי תעריפי המים לחקלאות – כך שגם יהיו עקביים עם הסכם המים וגם יאפשרו המשך הפעילות החקלאית ללא שתידרש לצמצום ומשבר עקב מחירי מים גבוהים מידי.
- 4) תוספות התעריפים לשנים 2016 ו-2017 – נוגדות באופן בוטה את הסכם המים, אינן משקפות את עלות ההפקה והאספקה של המים השפירים לחקלאות מכל היבט אפשרי, ועלולות – מעבר לגרימת נזק בלתי הפיך לחקלאות בישראל, להוות חרב פיפיות גם בהקשר של ניהול משק המים עצמו.
- 5) ברצוננו להזכיר לחברי המועצה, שתעריפי המים השפירים נקבעים במסגרת הסכם המים, לו שותפים, מלבד משרדי הממשלה הרלוונטיים ורשות המים – גם החקלאים, המיוצגים על ידי התאחדות חקלאי ישראל.
- 6) תחת זאת, הרשות בוחרת – לתת לכתוב בהסכם פרשנות משלה, להתעלם מהסכמות קודמות שגובשו אך בשנת 2010 בעיקר בדבר חלוקת ההוצאות בין הסקטורים צרכני המים, לערוך חשבונות עלומים וליישם אותם – ללא דיבור עם נציגי החקלאים בנושא – אלא באמצעות שימוע זה.

7) לפני כניסה לפרטים, אנו מבקשים להדגיש ולהתריע –

- פרט לכך, שאופן חישוב תעריף יעד שיגיע בשנת 2017 ל – 3.41 שקל/מ"ק נוגד את הסכם המים כולו, הוא גם לא מתייחס לפתיח ההסכם שנוקב במטרה של שימור החקלאות. ידוע גם לרשות המים, שבנקיטתה בתעריף בגובה זה (הגבוה אגב בלפחות 6% מתעריף המים הביתיים הממוצע הנדרש מתאגידי המים העירוניים לשנת 2015), הרי שמשק המים לא יזקק להפקת מים אלו לחקלאות, מסיבה פשוטה של חוסר ביקוש כמעט טוטאלי להם (בוודאי לא באתרים בהם אין מהילה של מים שוליים בסל המים המסופק לחקלאות).
- החקלאים ונציגיהם, לא יוכלו לקבל נקיטת חשבונאות צרה וקצרת טווח המאמירה את מחירי המים לחקלאות, תוך פרשנות צינית של סעיפים בהסכם המים, חוסר שיתוף פעולה נאות עם נציגי החקלאים, ומבלי לתת את הדעת לחוסר האיזון שהם יוצרים בחלוקת הוצאות משק המים בין הצריכה הביתית והחקלאית, וכל אלו מסיבות שאינן מן החשבון הראוי.
- רצון רשות המים להגיע ליעד של 3.41 שקל/מ"ק, הגם שאנו חולקים קשות על אופן חישובו, נוגד את הסעיף בהסכם המים הגורס ייקורים שנתיים מתונים, כמצוטט בסעיף 30 בו :

"מים שפירים :

לענין מחיר היעד למים כאמור בפרק ז' - פריסת ההעלאה של תעריף המים תעשה למשך תקופה ארוכה ככל הניתן, ואולם התקופה האמורה לא תעלה על 7 שנים, וסכום ההעלאה בכל שנה לא יפחת מ-5 אג'/'מ"ק ; לענין סכום העלאת התעריף בכל שנה, לא יבוא בחשבון עדכון המחירים לפי סעיף 112 לחוק המים או לפי הוראות כל דין ."

- 8) סעיף זה לא נכתב בהסכם בעלמא, אלא בידיעה שהשתת תעריפים עולים בקצב שהרשות רוצה בו – יביאו יותר נזק מתועלת, כפי שכבר הוסבר.
- 9) לעומת תוספות היעד הכתובות בטיוטת הכללים, חשבון העלות של הפקת המים, שנערך בהתאם לעמדת משרד החקלאות והחקלאים בהתבסס על מסגרת ההסכמות שנתקבלו על ידי כל הצדדים להסכם בשנת 2010, מצביע על מחיר יעד של 2.80 שקל/מ"ק, שיישומו מחייב פריסת התוספת על פני 7 שנים, ובגובה של 5 אג'/'מ"ק בשנה בתקופה שבין 2015 ועד שנת 2021.

10) פריצת מסגרת ההסכמות מלפני אך ארבע שנים, מערערת גם את חישובי רשות המיס ביחס לעלויות, וחייבת לפתוח דיון מחודש לגבי זקיפת עלויות במשק המיס לסקטור החקלאי והסקטור הביתי. ייחוס אחר מזה שנעשה, סביר שיביא לתוצאות שונות, שכן כבר בתעריף המחושב של 2.80 שקל/מ"ק מתקיים עודף העמסת עלויות על הסקטור החקלאי. לכן, סביר שחישוב מחודש יביא לתוצאות כלהלן:

- מחיר יעד נמוך אף מ – 2.80 שקל/מ"ק.
 - מחיר יעד שהוא קרוב יותר ל- 2.40 שקל/מ"ק (שהוא מחיר היעד הנוכחי ליישום עד שנת 2016).
 - בוודאי לא יביא לתעריף חקלאות גבוה מזה של התעריף שנקבע כעת צריכה הביתית המסופקת על ידי תאגידי המיס על כ – 3.20 שקל/מ"ק.
- 11) לאור כך, שהכתוב בטיוטת הכללים – גם נוגד את הסכם המיס, וגם עלול להשית נזקים בלתי הפיכים לחקלאות ולמשק המיס, ולמרות שלא בוצע לטעמנו שיקול דעת נכון, אנו סוברים שיש לבטל את הכתוב ביחס לשנים 2016 ו- 2017, ולחזור לשולחן הדיונים למסגרת זמן שתיקבע.
- 12) שולחן הדיונים, אמור ליצור מסגרת עבודה סבירה בתחום המחירים, פיתוח עיתידי ונוסף של מיס שוליים, כך שמרבית החקלאות – ככל הניתן, תראה בעיניה תמהילי מחירי מיס בהם אפשר יהיה לקיים את החקלאות גם בשנים הבאות.
- 13) זהו הדבר האחראי לעשות, במקום חשבונאות קצרת טווח, שגם איננה נכונה כלכלית, ואין ברכה בצידה בשום היבט אפשרי.

- 14) להלן תמצית חילוקי הדיעות מול רשות המיס ביחס לקביעת המחירים לחקלאות:
- א. מחיר היעד למיס שפירים לחקלאות נקבע במסגרת הסכם המיס ל – 2.44 שקל/מ"ק ליישום עד ינואר 2016.
 - ב. במהלך שנת 2014, נערך חידוש של בדיקת עלויות ההפקה והאספקה של חברת מקורות לכל סוגי המיס לחקלאות שהיא מספקת.
 - ג. גישת משרד החקלאות והחקלאים בוועדת ההיגוי שמתפקידה לערוך את חישובי העלות, הייתה – יישום ככתבה וכלשונה של המתודולוגיה המוסכמת משנת 2010 ביחס למדידת ההוצאות וחלוקתן/זקיפתן לסקטורים הצורכים מיס אלו.

- ד. חשוב לציין, שאופן החישוב שנקבע בשנת 2010, היה תוצאה של דיונים משותפים ומעמיקים של כל הצדדים להסכם. במסגרת זו, מטבע הדברים, ההתייחסות לסעיפי ההוצאה השונים של חברת מקורות, זקיפת הוצאות על פי המגזרים ואופן הכללת רכישת המים המותפלים, כללה פשרות ויש לראות אותה לפיכך כמכלול אחד. חריגה ממכלול זה מחייבת דיון חוזר שיניב מתודולוגיה מוסכמת חדשה ולא עשיית דין עצמאי על ידי רשות המים.
- ה. תוצאת חישובי העלות, כאמור, על פי המתווה שהוסכם בשנת 2010, היא עלות של 2.80 שקל/מ"ק, שמשמעותם:
- יישום הדרגתי על פני 7 שנים – ככתוב בהסכם המים (סעיף 30).
 - הם כוללים את חלקה של החקלאות בעלות קליטת 350 מלמ"ק מים מותפלים.
 - הם כוללים 0.20 שקל/מ"ק סבסוד צולב של המים המליחים על ידי המים השפירים – ככתוב בהסכם בסעיף 25 ב' להסכם.
- ו. כאמור, מדרגת הייקור לשנת 2015 נקבעה מתוך אילוץ של הדיונים מול משרד החקלאות – שחרד כמובן לגורל החקלאות נוכח נתוני העלות לחקלאות שמציגה רשות המים.
- ז. יחד עם זאת, לשנים 2016 ו-2017 – טיוטת הכללים נוקבת בתוספות מחיר אסטרונומיות של 42 אג' ו-63 אג' בהתאמה – המביאים את המחיר ל-3.41 שקל/מ"ק בשנת 2017 – לעומת עלות של 3.27 שקל/מ"ק שהוצגה לנציגי החקלאים לאחרונה, וגם היא איננה מקובלת.
- ח. לכן, לדעתנו, כצד להסכם המים, רשות המים חורגת כאן ביותר מהיבט אחד ממנו:
- ראשית, וכאמור, ההסכם מחייב פריסה לשבע שנים של כל התייקרות, ולא בתקופה קצרה של שנתיים – בניגוד גמור להסכם, בחשבונאות קצרת טווח של רצון לגבות מהחקלאים את שלדעתם יחסר לסל הפדיון של חברת מקורות – גם במחיר – במידה ויהיה יישום של בומרנג בדמות ירידה דרמטית בביקוש החקלאי למים אלו.
 - החשבון הנגדי שנערך על ידי רשות המים, מול חשבון משרד החקלאות והחקלאים בגובה 2.80, עמד על 3.27 שקל/מ"ק. טיוטת הכללים כאמור נוקטת במחיר של 3.41. הדבר משקף את חוסר יכולת לעבוד בשקיפות מול הסקטור החקלאי, כפי שמחייב הסכם המים.
- ט. ברצוננו לחזור ולהדגיש – החקלאים התחייבו בהסכם לקביעת מחיר מים התואם את עלויות ההפקה והאספקה שלהם. יחד עם זאת, חריגה מהסכמות קיימות לגבי אופן חישוב העלות לחקלאות, פותחת את הדיון לעצם עריכת העלות לחקלאות מול הצרכנים האחרים.

י. נדגים להלן בשתיים מתוך כלל ההסכמות להם השפעה ישירה על העלות לחקלאות:

- במסגרת ההסכמות, לא נכללו בחשבון ההוצאות מפעלי עלות, וכן נזקפים לחובת החקלאים הסדרים מקומיים שעורכת המדינה. יציאה מסל ההסכמות הקיים, מחייבת חזרה לשולחן החישובים – לכלול את כל המים שחברת מקורות מספקת ולבודד את מרכיבי הסבסוד הצולב הקיים בשל כך בחשבון.
- חשבון ההון, שהוא המרכיב העיקרי בסל ההוצאות, נערך – שוב – על פי הסכמות קודמות משנת 2010 על ידי חישוב נורמטיבי מוסכם ביחס למקדמי ההון הנדרשים לכל אחד מהסקטורים. פתיחת מכלול ההסכמות, מחייבת חשבון מסוג אחר על פיו יש לשייך את ההשקעות שנעשו בפועל בעשר השנים האחרונות בגין כל סקטור צרכני. מכיוון שביצוע בפועל של השקעות בתחום אספקת המים השפירים לחקלאות שואף לאפס, הרי שיש לייחס את מרביתם למשק המים הביתי.
- יא. לכן, משמעות פתיחת ההסכמות, עשויה להביא את החקלאות למחירי יעד אף נמוכים מאלו הנקובים כעת – גם על ידינו וגם על ידי רשות המים.
- יב. יצויין שוב, בהקשר הכללי, שתעריף היעד שמציבה רשות המים – גבוה בהרבה מהתעריף הממוצע למקורות אותו הרשות מבקשת לגבות מתאגדי המים – דבר המעורר לפחות תמיהה שמא נשקלו פה שיקולים שלא מן העניין.
- יג. לכן, בקשתנו ממועצת הרשות היא:
- למחוק מטיוטת הכללים את תוספות התעריף הנקובות בהם לשנים 2016 ו-2017.
- מתוך אחריות לאומית – הן למשק המים אולם גם לגורל החקלאות במדינה – להיכנס מיידית למסגרת דיונים עם החקלאים על התעריפים העתידיים במתווה סביר ומפוקח.

2. תעריף מי קולחין

טיוטת הכללים, מציעה – זו השנה השלישית ברציפות, העלאה של תעריף מי הקולחין שאותם מספקת חברת מקורות ב- 0.07 שקל/מ"ק ולהעמידו על 1.10 שקל/מ"ק. מתוך עיבוד נתוני העלות של חברת מקורות, כפי שנפרסו לסוגי המים, עולה כי 1.10 שקל/מ"ק היא העלות המקסימלית אותה ניתן לגבות תמורת כיסוי הוצאות החברה, ובהתחשב בעלות האלטרנטיבית של הזרמת המים לנחלים.

לכן, בקשתנו ממועצת רשות המים היא קבלת החלטה שלה על קיבוע לעתיד של תעריף זה.

3. תעריף מים מליחים

התשלום עבור המים המליחים אותם מספקת חברת מקורות נקבע מול מחיר הבסיס ונגזרות שלו בהתאם לרמת המליחות. כמו כן, גם אופן קביעת תעריף המים המליחים מצויין בהסכם המים, ועל פי הכתוב בו בסעיף 25:

1. בחלק זה, "מחיר היעד" -

(1) לענין מים שפירים ומים מליחים - מחיר היעד ייקבע לפי הנמוך מבין אלה:

- (א) ממוצע עלויות ההפקה והאספקה של מים למטרת חקלאות המסופקים על ידי חברת מקורות (ללא היטלי הפקה), ולענין מים שפירים - בתוספת עלות של הממשלה או של מקורות בגין רכישת מים מותפלים או כל מים אחרים, לפי החלק היחסי של המגזר החקלאי בצריכת המים;
- (ב) ממוצע עלויות ההפקה והאספקה של כלל המים שמספקת מקורות (ללא היטלי הפקה), לרבות עלות של הממשלה או של מקורות בגין רכישת מים מותפלים או כל מים אחרים, לפי החלק היחסי של המגזר החקלאי בצריכת המים;

מחיר המים המליחים ייגזר ממחיר המים השפירים, כפי שקבוע לענין זה בתקנות המים (תעריפי מים המסופקים מאת מקורות), התשמ"ז-1987, ובלבד שהממוצע המשוקלל של מחיר היעד למים שפירים ולמים מליחים, על פי כמויות המים השפירים והמים המליחים, יהיה שווה לממוצע העלויות של הפקת ואספקת המים על ידי חברת מקורות (ללא היטלי הפקה) כפי שייקבע בהתאם לסעיפים קטנים (א) ו-(ב) לעיל.

סעיפים (א) ו-(ב) קובעים כי התעריפים יחושבו על פי ממוצע העלויות, ומים שפירים – בנוסף – ישלמו את עלות רכישת המים המותפלים. הסיפא גורס שמחיר המים המליחים ייגזר ממחיר המים השפירים.

מכיוון שאין למים המליחים שום נגיעה לענין המים המותפלים, הפרשנות תמיד היתה – גזירת מחיר למים המליחים בגובה היחס שהיה קיים בעת קביעת מחיר היעד לפני הוספת רכיב ההתפלה למים השפירים.

מתוך בדיקת הוצאות חברת מקורות לשנת 2012, ומידוד של ההוצאות לתחילת שנת 2015, מצביע על הצורך לקבוע תשלום יעד של 1.41 שקל/מ"ק, שהם 1.61 שקל/מ"ק במונחי מחיר בסיס.

מחיר היעד שנקבע במחצית 2010 במחירי תחילת 2015 ובמונחי מחיר בסיס הוא 1.42. משמע – יש להעלות בהדרגה של 7 שנים את תעריף הבסיס למים המליחים ב – 0.20 שקל/מ"ק, שהם 3 אג"מ/מ"ק – מעבר לעליה שנתורה למחיר היעד הקיים.

יוזכר, שמחיר היעד שחושב למים השפירים בגובה 2.80 שקל/מ"ק – נושא כבר 0.23 שקל/מ"ק סבסוד המים המליחים.

לכן, במטרה להיות עיקביים עם הסכם המים, מחיר המים המליחים לשנת 2015 ולשנים הבאות צריך להיות:

טיוטת הכללים	מחיר בסיס	
	1.324	יולי 2014
1.417	1.398	ינואר 2015
1.51	1.473	ינואר 2016
1.603	1.501	ינואר 2017
	1.529	ינואר 2018
	1.557	ינואר 2019
	1.585	ינואר 2020
	1.613	ינואר 2021

נראה שגם במקרה של המים המליחים אצה לרשות המים הדרך, והיא מתעלמת עם העיקרון שקבע הסכם המים – שלא תהיינה עליות חדות במחירי המים לחקלאות – בדיעה שביישום כזה – רב הנזק על התועלת.

יצוין, שגם חשבון עלות זה, נעשה בהתעלם ממפעלי עלות של מים מליחים. במידה וגם מפעל העלות היה נלקח בחשבון – ניתן היה להוזיל את המים הנחותים הללו במחצית ליתרת הארץ.

4. סיכום

- 1) אנו קוראים למועצת רשות המים לקיים את הסכם המים וההסכמות שנלוו אליו ככתבם וכלשונם, ולקבוע תעריפי מים בהתאם.
- 2) גם התעריפים הנובעים מיישום נכון של ההסכם, מציבים אתגר גדול ביותר לחקלאות – ובפרט זו הנסמכת כמעט ובעיקר על המים השפירים שמספקת חברת מקורות.

- 3) לכן, ומתוך גילוי אחריות, אנו קוראים למועצת הרשות, לא לקבוע כעת תעריפים לשנים הבאות, אלא להיות שותפים ליצירת הסכמות חדשות שיאפשרו המשך קיום החקלאות ומזעור הנזקים העקיפים שעלולים להיווצר למשק המים עצמו עם צמצום הביקוש החקלאי – כאמור מחוסר כדאיות ברורה של הגידולים החקלאיים, כמו גם אי עמידה בהסכם המים מנובמבר 2006.
- 4) אנו קוראים למועצת הרשות לתקן את התעריפים המוצעים למים מליחים, כמתחייב מהסכם המים.
- 5) אנו קוראים למועצת הרשות, לקבוע את תעריף הקולחין המוצע למים מושבים הטובים לכל גידול חקלאי כתעריף גג שאין לעלות ממנו.
- 6) מעבר לכל האמור, במידה ותחול ירידה בגובה העלות המוכרת לחברת מקורות מכל סיבה שהיא, תעריפי המים לחקלאות צריכים יהיו לרדת במשתמע מכך.

בברכה,

אבשלום (אבו) וילן
מזכ"ל התאחדות חקלאי ישראל